

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน
แขนงวิชาทัศนศิลป์ หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในวิทยาลัยครู สรุปผลการวิจัยมีดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน
แขนงวิชาทัศนศิลป์ ในด้าน

1. ความรู้ความเข้าใจ
2. กระบวนการปฏิบัติงาน
3. ลักษณะนิสัยในการทำงาน
4. ผลงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา วิทยาลัยครู
36 แห่ง จำนวน 128 คน และนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในหลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ของ
วิทยาลัยครู 11 แห่ง จำนวน 245 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของหลักสูตรศิลปศึกษา
วัตถุประสงค์ของแต่ละรายวิชาในแขนงวิชาทัศนศิลป์ และศึกษาเอกสาร ตำรา บทความจาก
วารสาร งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ และสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการประเมินผลการ
เรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์ ในด้าน ความรู้ความเข้าใจ กระบวนการปฏิบัติงาน ลักษณะนิสัยในการ
ทำงานและผลงาน แล้วสร้างแบบสอบถาม 1 ชุด โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบ
ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความตรงทางด้านโครงสร้าง (Construct
Validity) เมื่อปรับปรุงแก้ไขข้อความให้เหมาะสมแล้ว จึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try
Out) กับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับประชากรจริง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และเติมคำ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์
ใน 4 ด้าน คือ

1. ความรู้ความเข้าใจ
2. กระบวนการปฏิบัติงาน
3. ลักษณะนิสัยในการทำงาน
4. ผลงาน

เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน
แขนงวิชาทัศนศิลป์ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-Ended)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา วิเคราะห์โดยใช้ค่ามัธยัมเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์และนักศึกษาจากแบบสอบถามปลายเปิด นำมาสรุปและอภิปรายผลในรูปความเรียง และนำเสนอพร้อมการเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย

สรุปผลการวิจัย

1. เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป

1.1 อาจารย์

อาจารย์ จำนวน 128 คน เป็นชายมากกว่าหญิง ส่วนมากมีอายุระหว่าง 41-50 ปี วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า สาขาวิชาศิลปศึกษา ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ วิชาที่สอนส่วนมากเป็นวิชาที่ตรงกับวิชาเอกที่เรียนมา และมีประสบการณ์ในการสอนแขนงวิชาทัศนศิลป์ (วิชาจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์และศิลปะไทย) อาจารย์ส่วนมากเคยผ่านการเรียนวิชาการวัดและประเมินผล ส่วนทางด้านการอบรมสัมมนาทางด้านการวัดและประเมินผลนั้น ส่วนมากอาจารย์ไม่เคยเข้าร่วมการอบรมสัมมนาดังกล่าว

1.2 นักศึกษา

นักศึกษา จำนวน 245 คน เป็นชายมากกว่าหญิง มีอายุระหว่าง 21-23 ปี ส่วนมากจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ แผนการเรียนศิลปศึกษา และปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 และทุกคนมีประสบการณ์ในการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์ (รายวิชาจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์และศิลปะไทย) ในแต่ละรายวิชาที่เรียน ส่วนมากมีจำนวนวิชาดังนี้ รายวิชาจิตรกรรม จำนวน 5 วิชา วิชาประติมากรรม จำนวน 2 วิชา วิชาภาพพิมพ์ จำนวน 2 วิชา วิชาศิลปะไทย จำนวน 1 วิชา และนักศึกษาส่วนมากเคยผ่านการเรียนทางด้านการวัดและประเมินผล

2. สรุปความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์และข้อเสนอแนะต่างๆ ดังนี้

จากการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยกับการประเมินผลการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์ ว่าควรแบ่งหัวข้อการประเมินผลออกเป็น 4 ด้าน คือ ความรู้ความเข้าใจ กระบวนการปฏิบัติงาน ลักษณะนิสัยในการทำงานและผลงาน ซึ่งในแต่ละด้านควรพิจารณาประเมินผลจากรายการย่อยของแต่ละด้าน ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจ ประกอบด้วยรายการย่อย คือ

1.1 เนื้อหาภาคทฤษฎี

- ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา
- ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์และศิลปะวิจารณ์
- ความรู้เกี่ยวกับหลักการทางศิลปะและองค์ประกอบศิลปะ

1.2 เนื้อหาภาคปฏิบัติ

- ความรู้ในหลักการและแนวคิดของงานที่ต้องปฏิบัติ
- ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการและเทคนิค
- ความรู้ความเข้าใจในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์
- ความรู้ความเข้าใจในคุณสมบัติของวัสดุ

1.3 เนื้อหาเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงาน

- สามารถวางแผนการปฏิบัติงานได้
- สามารถจัดเตรียมและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานได้
- สามารถอธิบายและค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น

1.4 การสรุปเนื้อหา

- การสรุปหลักการและแนวคิดเชิงวิชาการได้ตามวัตถุประสงค์ของเนื้อหาวิชา

1.5 วิธีการประเมินผลในหัวข้อความรู้ความเข้าใจ

- สอบข้อเขียน
- สอบปากเปล่า

2. กระบวนการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยรายการย่อย คือ

2.1 การค้นคว้า

- การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล

2.2 การสร้างแนวความคิด

- ระดมความคิด
- สรุปและกำหนดแนวคิดในการสร้างงาน

2.3 การออกแบบ

- ออกแบบร่าง (Sketch)
- ปรับปรุง
- ตัดสินใจ

2.4 การสร้างผลงาน

- การกำหนดเทคนิคและขั้นตอนการปฏิบัติงาน
- การจัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ที่เหมาะสม
- การปฏิบัติและได้ผลงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์

2.5 การเตรียมนำเสนอผลงาน

- ปรึกษาขอคำแนะนำจากอาจารย์
- แก้ไขปรับปรุงผลงานตามคำแนะนำ

2.6 วิธีการประเมินผลในหัวข้อกระบวนการปฏิบัติงาน

- การสังเกตการปฏิบัติงาน

3. ลักษณะนิสัยในการทำงาน ประกอบด้วยรายการย่อย คือ

3.1 ความสนใจและความตั้งใจ

- ความกระตือรือร้นในการทำงาน
- ความมุ่งมั่น ความพยายามในการทำงานให้สำเร็จ
- ความสนใจและปรึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

3.2 ความรับผิดชอบและความเอาใจใส่

- เข้าชั้นเรียนตรงต่อเวลาและสม่ำเสมอ
- ทำงานเสร็จและส่งงานตรงตามกำหนดเวลา
- ส่งงานครบตามจำนวนที่กำหนด

3.3 ความประหยัด

- ใช้วัสดุอย่างคุ้มค่า
- ใช้เครื่องมืออย่างถูกวิธี

- เก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมืออย่างถูกวิธี

3.4 ความมีมนุษยสัมพันธ์

- ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียน
- ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์

3.5 ความมีใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็น

- ยอมรับในคำติชม
- ยอมรับและชื่นชมกับความสำเร็จของผู้อื่น
- แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น

3.6 วิธีการประเมินผลในหัวข้อลักษณะนิสัยในการทำงาน

- การบันทึกพฤติกรรม
- การศึกษาเป็นรายบุคคล

4. ผลงาน ประกอบด้วยรายการย่อย คือ

4.1 รูปแบบของผลงาน

- การแสดงออกด้วยการใช้หลักการทางศิลปะ (Principles of Art) เกี่ยวกับการจัดภาพ เช่น ความสมดุล การเน้น/การซ้ำ ความกลมกลืน สัดส่วน เป็นต้น
- การแสดงออกด้วยการใช้องค์ประกอบของศิลปะ (Elements of art) เช่น เส้น สี น้ำหนัก/ปริมาตร รูปทรง พื้นที่ว่าง พื้นผิว เป็นต้น
- การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้องค์ประกอบศิลปะกับการใช้หลักการทางศิลปะ

4.2 แนวคิดของผลงาน

- พัฒนาการทางความคิด
- พัฒนาการทางเทคนิค
- ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว
- ความชัดเจนของการแสดงออก

4.3 การนำเสนอผลงาน

- ความสมบูรณ์ของผลงาน
- วิธีการถ่ายทอดและอธิบายสรุปแนวความคิด
- ความสัมพันธ์ระหว่างวัสดุและเทคนิค

4.4 วิธีการประเมินผลในหัวข้อผลงาน คือ

- วิธีการประเมินผลงาน ควรใช้ดุลยพินิจเฉพาะบุคคลของผู้สอนและใช้หลักการเชิงวิชาการทางศิลปศึกษา โดยใช้ทั้งสองวิธีนี้ควบคู่กันไปในการศึกษาพิจารณาประเมินผลงาน
- ผู้ประเมินผลงาน ควรจัดเป็นรูปแบบคณะกรรมการตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป และให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการประเมินผล
- จำนวนผลงาน ควรตรวจผลงานโดยใช้วิธีตรวจงานทีละชิ้น และถ้าผลงานเป็นกลุ่มหรือเป็นชุดงานที่มีผลงานต่อเนื่องกันหลายชิ้น ในกรณีเช่นนี้ ควรใช้วิธีตรวจงานทุกชิ้นพร้อมกัน เพื่อพัฒนาการในการทำงาน
- การให้ระดับคะแนน ควรพิจารณาให้ระดับคะแนนโดยใช้ทั้งแบบอิงกลุ่มและอิงเกณฑ์ควบคู่กันไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การแบ่งสัดส่วนคะแนนของด้านความรู้ความเข้าใจ กระบวนการปฏิบัติงาน ลักษณะนิสัย
ในการทำงานและผลงาน ทั้ง 4 ด้านนี้ สามารถแบ่งคะแนนออกเป็นส่วนๆ ตามลำดับคะแนน
จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ด้าน	คะแนน
1. ผลงาน	40
2. ความรู้ความเข้าใจ	25
3. กระบวนการปฏิบัติงาน	25
4. ลักษณะนิสัยในการทำงาน	10
รวม 4 ด้าน	100

ด้านการกำหนดจำนวนผลงานสำหรับฝึกปฏิบัติ นั้น ควรกำหนดจำนวนผลงานให้สอดคล้อง
กับวัตถุประสงค์ของวิชา เนื้อหา หลักสูตร วัตถุประสงค์ความรู้ความสามารถของผู้เรียน ความพร้อม
ของเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์และเวลาเรียน

ด้านการใช้แบบประเมินผล ควรใช้เมื่อมีการประเมินผลการเรียนทุกครั้ง แต่ถ้าอาจารย์
ผู้สอนไม่มีเวลาอาจใช้อย่างน้อย 1 ครั้ง เพื่อประเมินผลสอบปลายภาคการศึกษา

ส่วนในด้านข้อเสนอแนะอื่นๆ อาจารย์ให้ข้อเสนอแนะว่า การประเมินผลงานแต่ละ
ประเภทแตกต่างกันแต่โดยส่วนรวมแล้ว ควรมีหลักการและขั้นตอนที่สอดคล้องกัน โดยประเมินจาก
ผลรวมทั้งหมด และตัดความชอบไม่ชอบส่วนตัวออก (อัตตา) และควรมีแบบการประเมินผลการ
เรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์ที่สามารถใช้ร่วมกันได้ เพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกันทุกวิทยาลัย ส่วนนักศึกษา
มีข้อเสนอแนะว่า การเรียนการสอนแขนงวิชาทัศนศิลป์ อาจารย์ใช้วิธีสั่งงานให้นักศึกษาไปฝึกปฏิบัติ
โดยไม่มีการเตรียมสื่อการสอน ไม่มีการสาธิตหรือแสดงตัวอย่างให้นักศึกษา และขาดวัสดุอุปกรณ์
เครื่องมือต่างๆ ทำให้นักศึกษาเกิดความท้อแท้เบื่อหน่าย ไม่อยากเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์ ในด้านความรู้ความเข้าใจ กระบวนการปฏิบัติงาน ลักษณะนิสัยในการทำงานและผลงาน มีรายละเอียดดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจ

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าควรมีการประเมินผลด้านความรู้ความเข้าใจ ซึ่งวัตถุประสงค์ของแต่ละรายวิชา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา เช่น ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วิธีการและทฤษฎีทางด้านศิลปะ เป็นต้น อีกทั้งจำนวนของหน่วยกิตของแต่ละวิชายังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการเรียนการสอนว่าประกอบด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (กรมการฝึกหัดครู, 2530) นอกจากนี้ จรัญ คำยัง (ม.ป.ป.) ได้เสนอหลักการประเมินผลการเรียนศิลปะปฏิบัติว่าควรประเมินจากความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎี ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมา ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการและเทคนิค เป็นต้น เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ในการนำไปใช้ในการสร้างงานต่อไป ด้วยเหตุนี้การประเมินผลการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์ จึงควรประเมินจากความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาต่างๆ ที่ประกอบด้วยรายการย่อย ดังนี้

1.1 เนื้อหาภาคทฤษฎี

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยในข้อที่ว่า การประเมินผลด้านเนื้อหาความรู้ควรประเมินจาก ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์และศิลปะวิจารณ์ ความรู้เกี่ยวกับหลักการศิลปะและองค์ประกอบศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในวิทยาลัยครู ระบุไว้ว่าเพื่อให้ นักศึกษามีความสามารถวิเคราะห์ วิจารณ์และรู้ประวัติความเป็นมาของแขนงทัศนศิลป์ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของแต่ละรายวิชา ยังได้ระบุถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของแต่ละรายวิชา อีกด้วย (กรมการฝึกหัดครู, 2530) และภาควิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2527) กล่าวถึงการให้คะแนนด้านความสามารถเชิงสร้างสรรค์ทางศิลปะว่าควร ใช้แนว Academic

Evaluation ซึ่งมุ่งเน้นทางด้านความเข้าใจในเนื้อหาความรู้และทักษะฝีมือ และจากข้อเสนอแนะของนักศึกษาพบว่า อาจารย์จะใช้วิธีการสั่งงานให้นักศึกษาไปฝึกปฏิบัติ โดยไม่มีการทบทวนด้านทฤษฎีก่อน ดังนั้นอาจารย์ควรที่จะมีการทบทวนทางด้านเนื้อหาภาคทฤษฎีก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติงาน และในบางครั้งอาจให้นักศึกษาได้ฝึกค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง โดยการศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูลจากห้องสมุดและทำเป็นรายงานส่ง เป็นต้น นอกจากนี้อาจารย์ยังได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า การประเมินผลด้านเนื้อหาภาคทฤษฎีนั้น ควรประเมินจากความรู้ทางด้านหลักการและวิธีการด้วย

1.2 เนื้อหาภาคปฏิบัติ

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยในข้อที่ว่า การประเมินผลด้านเนื้อหาภาคปฏิบัติ ควรประเมินจากความรู้ในหลักการและแนวคิดของงานที่ต้องปฏิบัติ ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการและเทคนิค ความรู้ความเข้าใจในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ และความรู้ความเข้าใจในคุณสมบัติของวัสดุ ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณาผู้สมัครสอบเข้าศึกษา ในสาขาศิลปะ ของมหาวิทยาลัยแคมบริจ คือ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดวางองค์ประกอบศิลปะ (University of Cambridge, 1992) และจรัญ คำสิง (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงหลักการประเมินผลวิชาศิลปะภาคปฏิบัติว่า ควรประเมินความรู้พื้นฐาน (Knowledge) เพราะการปฏิบัติงานใดๆ ผู้ปฏิบัติควรมีความรู้เกี่ยวกับหลักการ วิธีการและเทคนิควิธีต่างๆในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นพื้นฐานและให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้จะพบว่าหลักการและองค์ประกอบศิลป์ถือว่าเป็นสิ่งที่นักศึกษาต้องเรียนรู้และนำไปใช้ไม่ว่าจะเป็นงานประเภทใดสาขาใด ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของวิชาศิลปะ ดังนั้นอาจารย์ควรจะมีการทบทวนเรื่องของหลักการและองค์ประกอบศิลป์ในแต่ละโครงการ และควรมีการนำเอาบางหลักการทางศิลปะมาให้นักศึกษาได้ทดลองวางแผนงานและฝึกปฏิบัติ เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

1.3 เนื้อหาเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงาน

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยในข้อที่ว่า การประเมินผลด้านเนื้อหาเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงาน ควรประเมินจาก ความสามารถวางแผนการปฏิบัติ

งาน สามารถจัดเตรียมและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงาน และสามารถอธิบายและค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณาผู้สมัครสอบเข้าศึกษาในสาขาศิลปะของมหาวิทยาลัยเคมบริจ (University of Cambridge, 1992) ข้อหนึ่งว่า ความเข้าใจในด้านความรู้และการอธิบาย คือ สามารถอธิบายและแสดงพัฒนาการด้านการรับรู้ทางความรู้สึก ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ออบอน หกสุวรรณ (สัมภาษณ์, 8 ตุลาคม 2536) กล่าวว่า ควรประเมินผลความรู้ความเข้าใจของนักศึกษา โดยให้นักศึกษาอธิบายถึงวิธีการวางแผนการทำงาน การจัดเตรียมและลำดับขั้นตอนการทำงาน ตลอดจนการคิดค้นวิธีการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น เพื่อเป็นการฝึกทักษะในการพูด การอธิบายเกี่ยวกับความรู้ความคิดของนักศึกษาและยังสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรศิลปศึกษาที่ต้องการให้นักศึกษา มีความสามารถในการสอนศิลปะในระดับต่างๆ โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา (กรมการฝึกหัดครู, 2530) นอกจากนี้ นักการศึกษายังได้เสนอแนะว่า ครูอาจารย์ศิลปศึกษาคควรรู้จักการวางโครงการสอนปรับปรุงแผนการสอนให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น หรือเหตุการณ์ปัจจุบัน จัดกิจกรรมให้เหมาะสมสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิด อภิปราย วิจารณ์ อย่างมีเหตุผลและประเมินผลด้วยความยุติธรรม (ทีศนา แชนมณี, 2526)

1.4 การสรุปเนื้อหา

อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การประเมินผลด้านการสรุปเนื้อหาว่า ควรประเมินจากการสรุปหลักการและแนวคิดเชิงวิชาการได้ตามวัตถุประสงค์ของเนื้อหาวิชา ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์ วิจารณ์ สรุปหลักการและแนวคิดเชิงวิชาการได้ตามเนื้อหาวิชา เพื่อนำไปใช้ในการสอนในระดับต่างๆ โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา (กรมการฝึกหัดครู, 2530) และ มธุรรา จิงอู่สุข (สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม, 2536) ได้กล่าวถึงการประเมินผลการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์ว่า ควรมีการประเมินสรุปความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและสิ่งที่ได้สอนมาแล้ว เพื่อเป็นการทบทวน และเป็นการทดสอบนักศึกษาว่ามีความรู้ความเข้าใจหรือไม่

1.5 วิธีกำรประเมินผลในด้ำนความรู้ควำมเข้ำใจ

อำจำรย์และนักศีกษำ มคีควำมคืดเห็นสอดคล้องกันควำมประเมินผลในด้ำนความรู้ควำมเข้ำใจ ควำรใช้วิธีสอบข้อเขียนและสอบปากเปล่ำ ซึ่งสอดคล้องกับ อุตุมพร จำมร-มำน(2535) ได้กล่ำวถึง แบบทดสอบภำคปฏิบัติ (Performance Test) ที่มุ่งวัดควำมรู้ควำมเข้ำใจ และควำมสำมำรถในกำรท่ำงำนศิลปะควำมมีวิธีกำรทดสอบได้หลำยวิธี เช่น กำรสอบข้อเขียน เป็นกำรทดสอบควำมรู้ท่ำงทฤษฎีและกระบวนกำรปฏิบัติงำน เป็นต้น นอกจำก่นี้ สุลักษณ์ศรีบุรี(ม.ป.ป.) ได้กล่ำวถึงกำรสอบปากเปล่ำ ว่าเป็นกำรสอบที่ผู้สอบใช้ตอบด้วยวำจำแทนกำรเขียนตอบหรือกำรปฏิบัติ เป็นกำรเรีอขมำช้กถำมเหมือกับกำรสัมภาษณ์ เพื่อทดสอบควำมรู้ควำมเข้ำใจด้วยกำรอธิบายหรือตอบด้วยปากเปล่ำ

2. กระบวนกำรปฏิบัติงำน

อำจำรย์และนักศีกษำ มคีควำมคืดเห็นตรงกันควำรประเมินผลในด้ำนกระบวนกำรปฏิบัติงำน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละรำยวิชา ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีควำมสำมำรถสร้ำงงำนท่ำงทัศนศิลป์ได้ และจำกเวลาเรียนของแต่ละรำยวิชา เน้นกำรเรียนภำคปฏิบัติมำกกว่ำภำคทฤษฎี อีกลงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีควำมสำมำรถอธิบายและสอนศิลปะในระดบต่งได้ ดั่งนั้นกระบวนกำรปฏิบัติงำนนี้ มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกำสทดลองปฏิบัติ ท่ำให้เกิดกำรเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง ซึ่งจะทำใหเกิดควำมเข้ำใจในชั้นตอนและวิธีกำรต่งๆ และสำมำรถน่ำไปประยุกต์ใช้ในการสอนได้ (กรมกำรฝึกหัดครู, 2530) นอกจำกนี้ ไพศำล หวังพำนิช (2526) และ กมล สดุประเสริฐ (2529) ยังได้กล่ำวถึงกำรประเมินผลภำคปฏิบัติควำมพิจารณำจำกวิธีปฏิบัติ (Procedure or Process) เช่น กำรวำงแผนกำรท่ำงำน กำรกำหนดเป้ำหมำย กำรกำหนดวิธีท่ำงำน เป็นต้น นอกจำกนี้ บุญธรรม กิจปริตำบวิสุทธิ (2535) และ จริญ ค่ำยง (ม.ป.ป.) มคีควำมคืดเห็นที่สอดคล้องกันควำม ประเมินผลวิชาศิลปะปฏิบัตินั้นควำรพิจารณำถึงกระบวนกำรปฏิบัติงำน ซึ่งประกอบด้วย กำรวัดควำมสำมำรถท่ำงทักษะและเทคนิคในกำรปฏิบัติงำน กำรท่ำงำนตำมลำดับขั้นตอน กำรออกแบบและกำรวำงแผนงำน เป็นต้น

อ่ำสรูปได้ควำด้ำนกระบวนกำรปฏิบัติงำนมคีควำมสำคัญต่อกำรประเมินผลกำรเรียนแชนงวิชาทัศนศิลป์ ซึ่งควำรประเมินจำกรำยกำรช้อย ดั่งนี้

2.1 การค้นคว้า

อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยในข้อที่ว่า กระบวนการปฏิบัติงานควรเริ่มจากการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับ ภาควิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2527) ได้กล่าวถึง การวัดผลในด้านกระบวนการปฏิบัติงานครอบคลุมด้านต่างๆ เช่น กระบวนการ (Process) ซึ่งหมายถึงการวัดผลในด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา การค้นคว้าหาข้อมูล การวางแผนการทำงาน การแก้ไขปัญหา เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าการค้นคว้าหาข้อมูล เป็นหลักการอันดับแรกที่ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงาน ที่นักศึกษาต้องค้นคว้าหาข้อมูลของสิ่งที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ สันติ คุณประเสริฐ (2531) ได้กล่าวถึงกระบวนการออกแบบ (Process of Designing) ว่ามีขั้นตอนลำดับแรก คือ การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลของสิ่งที่ต้องการออกแบบ ตั้งวัตถุประสงค์ หาความจำเป็นและปัญหาต่างๆ รวบรวมเป็นข้อมูลเพื่อพิจารณา กำหนดความต้องการ ข้อกำหนดและขอบเขตของปัญหาว่ามีข้อดี ข้อเสียหรือจุดเด่นจุดด้อยอย่างไร เพื่อกำหนดเป็นแนวความคิดรวบยอด (Concept)

2.2 การสร้างแนวความคิด

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยกับการประเมินผลจากการสร้างแนวความคิดและสรุปแนวคิดในการสร้างงาน ซึ่งสอดคล้องกับ สันติ คุณประเสริฐ (2531) กล่าวว่า กระบวนการออกแบบมีขั้นตอนการศึกษาและตีปัญหาแล้ว ยังต้องมีขั้นตอนการระดมความคิดสร้างสรรค์ขั้นต้น (Preliminary Idea) ซึ่งเป็นการนำเอาปัญหาและข้อมูลที่ได้ศึกษามา เพื่อหาทางแก้ไขปัญหามากมายแนวทาง โดยอาศัยการออกแบบระดมความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ ให้มากและชัดเจนที่สุดโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดรวบยอด กระบวนการต่อมา คือ กระบวนการกลั่นกรองความคิดในการออกแบบ (Design Refinement) เป็นขั้นตอนที่นำเอาวิธีการแก้ปัญหามารูปแบบจากการระดมความคิดข้างต้น นำมาคัดเลือกกลั่นกรอง เพื่อศึกษาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่าการสร้างแนวความคิดเป็นขั้นตอนที่สำคัญก่อนทำงานต้องมีการกำหนดแนวคิดขั้นนำมาก่อนล่วงหน้า เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างงานต่อไป

2.3 การออกแบบ

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยในข้อที่ว่า การประเมินผลด้านการออกแบบ ควรประเมินจาก การออกแบบร่าง (Sketch) ขึ้นปรับปรุงและขึ้นตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับ พงษ์ สะเพียรชัย (2517) ได้กล่าวถึงการประเมินผลวิชาที่มีการปฏิบัติว่าควรประเมินจากการออกแบบและการวางแผนงาน และปิยะชาติ แสงอรุณ (2531) ได้กล่าวถึงการออกแบบว่า เป็นการรู้จักใช้ความคิดและรู้จักการแก้ไขปัญหา โดยอาศัยประสบการณ์ความรู้ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเสริมสร้างความสะดวกสบาย ความสุขให้แก่ชีวิตโดยการแก้ไขปัญหานี้เองเป็นรูปแบบของกระบวนการออกแบบและการแก้ปัญหา นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ คันทโชติ (2528) กล่าวเสริมว่า การออกแบบเป็นกระบวนการวางแผนงาน การกำหนดขั้นตอน และเลือกวิธีการที่เหมาะสมที่ใช้สำหรับการแก้ปัญหาอย่างสอดคล้องเหมาะสม

2.4 การสร้างผลงาน

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยในข้อที่ว่า การประเมินผลด้านการสร้างผลงาน ควรประเมินจาก การกำหนดเทคนิคและขั้นตอนการปฏิบัติงาน การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม การปฏิบัติและได้ผลงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ ไอส์เนอร์ (Eisner, 1972) ได้กล่าวถึง การประเมินผลงานศิลปะควรประเมินจากความชำนาญทางเทคนิค เช่น ความสามารถในการใช้และควบคุมอุปกรณ์ สุนทรียภาพและลักษณะการแสดงออก เช่น ความสามารถในการกำหนดรูปทรงในผลงาน การแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างเทคนิคและสุนทรียภาพที่ปรากฏ นอกจากนี้ จิรศักดิ์ ส่งแสงขจร (2530) ยังกล่าวถึง วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการเรียนการสอนศิลปะปฏิบัติว่า เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีระบบ และมีประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงออกตามความรู้ลึกซึ้งรับทางสุนทรียภาพ อีกทั้งกรมการฝึกหัดครู (2530) ได้กำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรศิลปศึกษาว่า เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ดังนั้นจึงควรประเมินผลทางด้านงานสร้างงาน เพื่อเป็นการทดสอบว่านักศึกษามีความรู้ความสามารถในการสร้างงานจริงหรือไม่

2.5 การเตรียมนำเสนอผลงาน

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยในข้อที่ว่า การประเมินผลด้านการเตรียมนำเสนอผลงาน ควรประเมินจาก การปรึกษาขอคำแนะนำจากอาจารย์ และการแก้ไขปรับปรุงผลงานตามคำแนะนำ ซึ่งสอดคล้องกับ ภาควิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2527) ได้กล่าวถึงการวัดผลในการปฏิบัติงานว่าควรพิจารณาจากกระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา การออกแบบ การวางแผนงาน การแก้ไขปัญหา ทักษะฝีมือ และรูปแบบการนำเสนอผลงาน เป็นต้น และ พจน์ สะเพียรชัย (2517) กล่าวเสริมว่า การประเมินผลวิชาที่มีการปฏิบัติงาน ควรมุ่งวัดถึงการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม และชมรมศิลปกรรมแห่งประเทศไทย (2525) ได้กำหนดหลักการพิจารณาการประเมินผลงานศิลปะ โดยพิจารณา การแสดงออกทางด้านความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการทางศิลปะ ลักษณะการแสดงออกทางรูปแบบ เนื้อหาและการสื่อความหมายที่เด่นชัด และสภาพแวดล้อมและโอกาส เทคนิค วิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติงานทางด้านศิลปะ เป็นการสะสมประสบการณ์ทางด้านการแก้ไขปัญหาโดยตรง เนื่องด้วยการฝึกปฏิบัติต้องผ่านกระบวนการคิดคำนึง และการถ่ายทอดรูปแบบด้วยวัสดุอุปกรณ์และสื่อต่างๆ การคิด การแก้ไขปัญหาและการกระทำจึงเป็นพฤติกรรมที่สำคัญของกระบวนการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งประสบการณ์ตรงเช่นนี้ ย่อมมีผลต่อเป้าหมายการศึกษาที่มุ่งให้นักศึกษาคิดเป็นแก้ไขปัญหาเป็นและทำเป็น (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2524)

2.6 วิธีการประเมินผลในด้านกระบวนการปฏิบัติงาน

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยกับวิธีการประเมินผลในด้านกระบวนการปฏิบัติงานว่า ควรใช้วิธีการสังเกตการปฏิบัติงาน ซึ่ง อุกุมพร จามรมาน (2535) ได้กล่าวถึง แบบทดสอบภาคปฏิบัติ (Performance Test) ที่มุ่งวัดทักษะในการทำงานศิลปะว่ามีวิธีการทดสอบ คือ การสังเกตกระบวนการปฏิบัติงาน เริ่มตั้งแต่การเตรียมงาน จนถึงการผลิตผลงานออกมา ในกระบวนการนี้ สามารถสังเกตความคล่องแคล่ว ว่องไวได้อีกด้วย นอกจากนี้ จรัญ คำยัง (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงการวัดผลกระบวนการปฏิบัติงานว่า ควรวัดจากการลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานตามที่ได้วางแผนไว้ โดยใช้การสังเกตประกอบกับ เครื่องมือประเมินผล คือ แบบบันทึกการปฏิบัติงาน แบบสำรวจรายการหรือมาตรฐานประมาณค่า

3. ลักษณะนิสัยในการทำงาน

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ควรประเมินผลด้านลักษณะนิสัยในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนทุกระดับที่เน้นความสำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านจิตพิสัย และจากลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's taxonomy) ยังให้ความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนด้านจิตพิสัยเช่นกัน อีกทั้งการสอนศิลปะศึกษายังมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนทางด้านความรู้สึก ทักษะคินนิสัยใจคอ ส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีรสนิยมที่ดี มีสุนทรียภาพและคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี (กรมการฝึกหัดครู, 2530) เพราะฉะนั้นด้านลักษณะนิสัยในการทำงานจึงมีความสำคัญต่อการประเมินผลการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์ ซึ่งควรประกอบด้วยรายการย่อย ดังต่อไปนี้

3.1 ความสนใจและความตั้งใจ

อาจารย์มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งกับ การประเมินด้านความสนใจและความตั้งใจ ข้อที่ว่า ความกระตือรือร้นในการทำงาน ความมุ่งมั่นความพยายามในการทำงานให้สำเร็จ ในข้อเดียวกันนี้นักศึกษามีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย นอกจากนี้อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นตรงกันในระดับเห็นด้วยในข้อที่ว่า การประเมินผลด้านความสนใจและปรึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับ สุชาติ ปราบไพรี (สัมภาษณ์, 14 ตุลาคม 2536) ได้กล่าวถึงการประเมินผลทางด้านลักษณะนิสัยในการทำงานว่า ควรประเมินจากความสนใจและความตั้งใจ ความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมและทำงานให้สำเร็จ นอกจากนี้ไพศาล หวังพานิช (2526) และกมล สุกประเสริฐ (2529) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การประเมินผลการเรียนศิลปะภาคปฏิบัติควรประเมินจากพฤติกรรมของผู้เรียน เช่น ความตั้งใจ ความสนใจ ความรับผิดชอบ ความร่วมมือ การพึ่งตนเอง เป็นต้น

3.2 ความรับผิดชอบและความเอาใจใส่

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยในข้อที่ว่า การประเมินผลด้านความรับผิดชอบและความเอาใจใส่ ซึ่งควรพิจารณาจาก การเข้าชั้นเรียนตรงต่อเวลา

และสม่ำเสมอ ส่งงานครบตามจำนวนที่กำหนด ส่วนข้อที่ว่า ทำงานเสร็จและส่งงานตรงตามกำหนดเวลา ในข้อนี้อาจารย์มีความเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่นักศึกษามีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บรรลือ ขอรวมเดช (2533) พบว่า การวัดและการประเมินผลการเรียนศิลปะปฏิบัติควรใช้วิธีการตรวจผลงานที่มอบหมาย โดยใช้เกณฑ์จากความซนใจเอาใจใส่และการตรงต่อเวลาในการส่งงาน และ สน สีมাত্রัง(2528) ยังกล่าวเสริมในเรื่องการประเมินผลงานศิลปะว่า ควรพิจารณาถึงความรับผิดชอบในการทำงานด้วย นอกจากนี้ วิสุทธิ์ ภัฏญญาวิชกะ(สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2536) ได้กล่าวเสริมถึง การประเมินผลด้านลักษณะนิสัยในการทำงานว่าควรพิจารณาถึงความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่และการตรงต่อเวลาเป็นสำคัญ

3.3 ความประหยัด

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยกับ การประเมินผลด้านความประหยัด โดยพิจารณาจาก การใช้วัสดุอย่างคุ้มค่า ใช้เครื่องมืออย่างถูกวิธี ตลอดจนการเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมืออย่างถูกวิธี ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทธา นิคมานนท์ (2532) ได้เสนอหลักการในการประเมินผลการปฏิบัติงานในด้านวิธีปฏิบัติว่า ควรประเมินจากการทำงานตามขั้นตอนและใช้เครื่องมือได้ถูกวิธี และ สุชาติ ปราบไพรี(สัมภาษณ์, 14 ตุลาคม 2536) กล่าวถึง การประเมินผลด้านลักษณะนิสัยในการทำงานว่า ควรประเมินจากการใช้วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆอย่างถูกวิธี รู้จักทำความสะอาดและเก็บรักษาอุปกรณ์เครื่องมือให้เป็นระเบียบ ตลอดจนการรักษาความสะอาดห้องปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับ ชลล พงษ์สามารถ (2526) ได้กล่าวถึงการสอนศิลปะปฏิบัติว่ามีความสำคัญในการส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีแก่ผู้เรียน เช่น ความรับผิดชอบต่อความประณีตในการทำงาน ความสะอาด การดูแลรักษาซ่อมแซมเครื่องมือ เครื่องใช้ การดูแลรักษาห้องเรียนห้องปฏิบัติงาน ตลอดจนสถานที่และบริเวณที่เรียนงานศิลปะ

3.4 ความมีมนุษยสัมพันธ์

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยในด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งควรประเมินจากการมีมนุษยสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียน ระหว่างนักศึกษากับ

อาจารย์ ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการทางการศึกษา ได้กล่าวถึง การวัดและประเมินผลการปฏิบัติว่า ควรพิจารณาวัตถุประสงค์ที่แสดงออกต่อการปฏิบัติ เช่น ความตั้งใจ ความรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเอง ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน เป็นต้น (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2535) และจากผลการวิจัยของ ชูจิตต์ วัฒนารมย์ (2529) พบว่ากิจกรรมศิลปศึกษาประเภทต่างๆ มีคุณค่าทางความรู้ เทคนิค ความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการทางด้านอารมณ์ความรู้สึกและความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานและบุคคลอื่น ตลอดจนการสร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน

3.5 ความมีใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็น

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยในข้อที่ว่า การประเมินผลด้านความมีใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็น ซึ่งควรประเมินจาก สอมรับในคำติชม สอมรับและชื่นชมกับความสำเร็จของผู้อื่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ สุลักษณ์ ศรีบุรี (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึง การสอนศิลปศึกษาว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงทักษะการกระทำในด้านต่างๆ ของนักศึกษา เช่น ในด้านการคิด พุด มีความสามารถในการวิจารณ์อย่างมีเหตุผล สอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น พยายามหาหนทางแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง เป็นต้น และไสว แก้วกล้า (สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2536) ยังได้กล่าวถึง การประเมินลักษณะนิสัยว่าควรประเมินจากการยอมรับฟังความคิดเห็น เช่น การยอมรับในคำติชม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียนและบุคคลอื่น ตลอดจนการปรึกษาหารือกับอาจารย์ผู้สอน เพื่อพัฒนาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นต้น

3.6 วิธีการประเมินผลในด้านลักษณะนิสัยในการทำงาน

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยกับวิธีการประเมินผลในด้านลักษณะนิสัยในการทำงาน ซึ่งควรประเมินด้วยการบันทึกพฤติกรรม ศึกษาเป็นรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ จรัญ คำยัง (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึง การประเมินคุณลักษณะในการทำงาน (Working Habit) ว่าควรใช้วิธีการสังเกตประกอบเครื่องมือประเมินผล คือ แบบบันทึกพฤติกรรม ซึ่งเป็นแบบสำรวจรายการหรือมาตราประมาณค่า และ สุลักษณ์ ศรีบุรี (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึง การศึกษากรณีว่าเป็นเทคนิคการศึกษาปัญหา หรือปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยละเอียด

ลึกซึ้งเป็นรายๆไป ในการศึกษาจะใช้เทคนิคและเครื่องมือหลายชนิด เช่น การทำบันทึกพฤติกรรม สะสม ทำรายงานฉบับบันทึกพฤติกรรม โดยวิธีวิธีเช็คหรือจัดอันดับ เพื่อรวบรวมข้อมูลในเรื่องต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ สรุปสาเหตุของปัญหาต่อไป

4. ผลงาน

อาจารย์และนักศึกษา มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรประเมินผลในด้านผลงาน ซึ่งสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการสร้างผลงานทางทัศนศิลป์ และจากกระบวนการเรียนการสอนภาคปฏิบัติก่อให้เกิดผลผลิต คือ ตัวผลงาน ดังนั้นจึงควรมีการประเมินผลงาน เพื่อเป็นการประเมินผลด้านทักษะการปฏิบัติครั้งสุดท้าย (กรมการฝึกหัดครู, 2530) และจากรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนศิลปะในสาขาศิลปศึกษา พบว่าควรมีการประเมินผลทางด้านกระบวนการและผลงานควบคู่กันไป (ภาควิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527) และจากผลการวิจัยพบว่าทั้งอาจารย์และนักศึกษามีความเห็นตรงกัน คือ ให้ความสำคัญในการประเมินผลงานโดยการให้สัดส่วนคะแนนในด้านผลงานมากที่สุด ดังนั้นการประเมินผลในด้านผลงานจึงควรประกอบด้วยรายการย่อย ดังนี้

4.1 รูปแบบของผลงาน

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยในข้อที่ว่า การประเมินผลด้านรูปแบบของผลงาน ซึ่งควรประเมินจาก การแสดงออกด้วยการใช้หลักการศิลปะ (Principles of Art) เกี่ยวกับการจัดภาพ เช่น ความสมดุล การเน้น/การซ้ำ ความกลมกลืน สีสัน ฯลฯ การแสดงออกด้วยการใช้องค์ประกอบศิลปะ (Elements of art) เช่น เส้น สี พื้นที่ว่าง พื้นผิว ฯลฯ การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้องค์ประกอบศิลปะกับการใช้หลักการศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับ สรวง รอดบุญ (2524) และเกษร ชิตะจारी (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงการประเมินผลงานศิลปะนั้นจะต้องพิจารณาถึงรูปแบบของผลงาน คือ การแสดงออกด้วยการใช้องค์ประกอบศิลปะทางรูปทรง (Form Value) ซึ่งเป็นการถ่ายทอดแนวความคิดออกมาเป็นนามธรรมที่แฝงในรูปทรงง่ายๆ เช่น เส้น แสง สี ฯลฯ นอกจากนี้ เบิร์ดส์เลย์ (Beardsley, 1958) ได้กล่าวถึง การประเมินผลงานศิลปะว่าควรประเมินจากการจัดวางองค์ประกอบศิลปะ ซึ่งสอดคล้อง

กับ มิตเลอร์ (Mittler, Gene A., 1986) ได้เสนอวิธีการวิเคราะห์ผลงานศิลปะ โดยใช้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบศิลปะ (Elements of Art) และหลักการทางศิลปะ (Principles of Art) เป็นส่วนประกอบในการประเมินผลงาน อีกทั้งโชค เก่งเซตริก และผดุง อารีพันธ์ (2529) ได้กล่าวถึง ความงามของศิลปะนั้น ประกอบด้วยความงามที่แสดงออกเกี่ยวกับ เส้น สี แสง-เงา รูปร่าง การจัด การเน้นและความรู้สึก เป็นต้น

4.2 แนวคิดของผลงาน

อาจารย์มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการประเมินผลด้านแนวคิดของผลงาน ข้อที่ว่า พัฒนาการทางความคิดและพัฒนากาทางเทคนิค ในข้อเดียวกันนี้นักศึกษามีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย และทั้งอาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ เห็นด้วยกับการประเมินผลในข้อ ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ความชัดเจนของการแสดงออก ซึ่งสอดคล้องกับ ไอส์เนอร์ (Eisner, 1972) กล่าวว่า การประเมินผลงานศิลปะควรประเมินจากพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการและทักษะความชำนาญ และเบิร์ดส์เลย์ (Beardsley, 1958) ได้กล่าวถึงหลักการประเมินผลงานศิลปะว่า ควรประเมินจากความชัดเจนของการแสดงออก เช่น ความเข้มข้นของความรู้สึก ความมีชีวิตชีวา ความกล้าแสดงออก การกระตุ้นความสนใจและมีแนวเรื่องที่เด่นชัด และจากวัตถุประสงค์ของแต่ละรายวิชาซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาผลงานจนมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคลได้

4.3 การนำเสนอผลงาน

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยกับการนำเสนอผลงานว่า ควรประเมินจากความสมบูรณ์ของผลงาน วิธีการถ่ายทอดและอธิบายสรุปแนวความคิด ความสัมพันธ์ระหว่างวัสดุและเทคนิค ซึ่งสอดคล้องกับ ไอส์เนอร์ (Eisner, 1972) ได้กล่าวถึง การประเมินผลงานศิลปะควรประเมินจาก ความชำนาญทางเทคนิค ความสัมพันธ์ระหว่างเทคนิคและสุนทรียภาพ และเบิร์ดส์เลย์ (Beardsley, 1958) กล่าวถึงหลักการประเมินผลงานศิลปะว่า ควรคำนึงถึงความ เป็นเอกภาพของผลงาน ซึ่งประกอบด้วยการจัดภาพ ความสัมพันธ์ของวัสดุเทคนิคและเรื่องราว เป็นต้น และจากเกณฑ์การประเมินผู้สมัครสอบเข้าศึกษา ในสาขาศิลปะของมหาวิทยาลัยแคมบริจ

(University of Cambridge, 1992) ระบุว่าควรพิจารณาความสามารถในการเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์และเทคนิควิธีการที่เหมาะสม การเลือกและวิเคราะห์จากการสังเกตและความชำนาญ (ฝีมือ) เฉพาะบุคคล และจากสัมภาษณ์พบว่า วิธีที่อาจารย์ใช้เป็นประจำในการประเมินผลงาน ลำดับแรก คือ พิจารณาจากความสมบูรณ์ของผลงานก่อน และให้นักศึกษาอธิบายสรุปแนวความคิด แล้วถึงจะพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัสดุและเทคนิค เป็นต้น

4.4 วิธีการประเมินผลในด้านผลงาน

อาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยกับวิธีการประเมินผลงานว่า ควรใช้ทั้งคุณพินิจเฉพาะบุคคลของผู้สอนและหลักการเชิงวิชาการทางศิลปศึกษาประกอบกันหรือใช้ควบคู่กัน ซึ่งสอดคล้องกับ อิทซึพล ตั้งโกลก(2528) ได้กล่าวถึง การประเมินผลงานศิลปะว่าควรใช้ จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้ประเมินแต่ละคน และนำทฤษฎีศิลปะมาใช้ควบคู่กัน ในการประเมินผลงานศิลปะ ในด้านผู้ประเมินนั้นควรจัดเป็นรูปแบบคณะกรรมการและให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของออไดริธ(Audrieth, 1980) พบว่าควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน เพราะว่าเป็นวิธีการประเมินผลที่ใช้ได้ดีวิธีหนึ่ง ที่ควรส่งเสริมให้นำมาใช้ในการประเมินผลการเรียนอย่างเป็นระบบ ส่วนในด้านการตรวจผลงาน ควรตรวจงานทีละชิ้น และถ้าผลงานเป็นงานที่ต่อเนื่องกันหลายชิ้นหรือเป็นชุดงาน ควรตรวจงานพร้อมกันทุกชิ้น เพื่อพัฒนาการของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิภาพรรณ กุลฉีก (2530) พบว่า ควรวัดผลงานแต่ละชิ้นเพื่อพัฒนาการและส่งเสริมการวิจารณ์ผลงาน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาตนเอง และจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนแขนงวิชาทัศนศิลป์ พบว่าอาจารย์ควรใช้วิธีตรวจงานทีละชิ้นหลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนในแต่ละเนื้อหา เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสแก้ไขข้อบกพร่องในชิ้นงานต่อไป และถ้าผลงานเป็นชุดควรใช้วิธีตรวจงานทุกชิ้นพร้อมกัน เพื่อเป็นการเปรียบเทียบและศึกษาพัฒนาการของนักศึกษา ส่วนวิธีการให้คะแนนนั้นควรใช้ทั้งอิงกลุ่มและอิงเกณฑ์ควบคู่กันไป ซึ่งสอดคล้องกับ ประคอง กรรณสูตร และวิรัตน์ ชรมาภรณ์(2523) ได้กล่าวถึง การตัดสินคะแนนว่าควรใช้ทั้งอิงกลุ่มและอิงเกณฑ์ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาทั้งแข่งขันและทั้งช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ในด้านการแบ่งสัดส่วนคะแนน ทั้งอาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ ให้คะแนนด้านผลงานมากที่สุด ลำดับต่อมา คือ ความรู้ความเข้าใจ กระบวนการปฏิบัติงาน และน้อยสุดท้าย คือ ลักษณะนิสัยในการทำงาน ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงการประเมินผลระดับมัธยมศึกษา จะพบว่าระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนต้น ได้กำหนดวิธีการประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ครอบคลุมพฤติกรรม 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัยหรือด้านความรู้ความคิด (Cognitive Domain) ด้านจิตพิสัยหรือด้านความรู้สึก (Affective Domain) และด้านทักษะพิสัยหรือด้านการปฏิบัติ (Psychomotor Domain) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2529) จากข้อมูลดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า ในระดับมัธยมศึกษาจะไม่เน้นทางด้านผลงาน ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์และนักศึกษาให้ความสำคัญในการประเมินผลการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์ว่า ควรเน้นทางด้านผลงานมากกว่าทางด้านความรู้ความเข้าใจ กระบวนการปฏิบัติงานและลักษณะนิสัยในการทำงาน แต่ถึงอย่างไรก็ให้ความสำคัญทุกๆ ด้านเพียงแต่นำหนักความสำคัญในแต่ละด้านแตกต่างกันเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยทำให้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. แบบการประเมินผลการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์นี้ ใช้สำหรับประเมินผลการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์ของนักศึกษา หลักสูตรศิลปศึกษา ในวิทยาลัยครูหรือสถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรเดียวกันนี้ และไม่ควรรนำแบบประเมินผลนี้ไปประเมินคุณค่าผลงานศิลปกรรม
2. แบบประเมินผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ยังมิได้ทำการทดสอบ โดยการทดลองใช้จริงเพื่อสรุปและรับรองผลการวิจัยที่สมบูรณ์แบบ ดังนั้นถ้าหากวิทยาลัยครูจะนำแบบประเมินนี้ไปใช้ก็ขอให้ดำเนินการปรับปรุงให้เหมาะสม แล้วแต่ดุลยพินิจของอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนในแต่ละสถาบัน
3. ควรนำแบบประเมินผลนี้ไปใช้ในการประเมินผลการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์ ในวิทยาลัยครูที่เปิดสอนหลักสูตรศิลปศึกษาทุกแห่ง เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและได้มาตรฐานเดียวกันทุกวิทยาลัยครู

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาสภาพและปัญหาการประเมินผลการเรียนแขนงวิชาทัศนศิลป์ หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
2. ควรศึกษาหาแบบการประเมินผลคุณค่าผลงานศิลปกรรมโดยเฉพาะ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะอีกรูปแบบหนึ่ง เพื่อใช้ในการตัดสินคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์
3. ในการวิจัยที่กลุ่มประชากรกระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศ ทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายสูง ในการเก็บข้อมูลแต่ละแห่งควรมีการนัดหมายกับกลุ่มประชากรก่อนล่วงหน้าโดยใช้จดหมาย โทรศัพท์และโทรสาร ติดต่อนัดหมายเวลาล่วงหน้าก่อนเดินทางไปเก็บข้อมูล และถ้าเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงานรู้จักกับกลุ่มประชากรโดยส่วนตัว ก็อาจขอให้ช่วยเขียนจดหมายขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ก็จะได้รับความสะดวกยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย